

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΝ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
Η ΣΕΡΒΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΚΔΟΣΗ: ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

1984

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1766-1920)

ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ — ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΝ

Ἡ Ἐκκλησία ἐν Σερβίᾳ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν διοικητικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξάρτησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου (μέχρι τοῦ 1879), ὁ δὲ μητροπολίτης Βελιγραδίου κατέλαβε πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας. Κατόπιν σκληρῶν ἀγώνων καὶ περιπετειῶν, οἱ Σέρβοι κατώρθωσαν μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς Ρωσίας ὥστε ἡ χώρα τῶν νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ 1817 ὡς ἡγεμονία ὑποτελής εἰς τὴν Τουρκίαν, ὑπὸ ἡγεμό-

95-97. *Κωνσταντίνου Φιλοσόφου, Život Stefana Lazarevića* (Βίος τοῦ Στεφάνου Lazarević), μεταφρ. *L. Mirković*, Beograd 1936. Πρβλ. *St. Stanojević. Die biographie st. Lazarević's von Konstantin dem philosophen als Geschichtsquelle* (Arhiv für slav. Philologie 1896).

98. *Vl. Petković, Likovi despota Stefana Lazarevića* (Μορφαὶ τοῦ Δεσπότη Στεφάνου Lazarević), ἐν Bogoslovlje 1927.

99. *B. Nikolić, Prva crkvena služba despotu Stefanu visokom* (Πρώτη ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία τοῦ δεσπότη Στεφάνου), ἐν Pravoslavlje, Beograd 1937.

να τὸν Miloš Obrenović. Τὸν νέον καθεστὼς εἰς τὴν Σερβίαν παρεῖχε τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν νὰ ζητήσῃ παροχὴν αὐτονομίας ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1831 ἐξεδόθη ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινου ὁ σχετικὸς Συνοδικὸς Τόμος, διὰ τοῦ ὁποῦ παραείχετο εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν ἐσωτερικὴ διοικητικὴ αὐτονομία ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τὰ κεντρικὰ σημεῖα τοῦ Τόμου εἶναι τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει: «... Ὅριζόμεθά τε καὶ διατάττομεν. Α'."Ἴνα οἱ μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σερβίας ἐκλέγονται ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐκ τοῦ σερβικοῦ ἱερατείου, παρὰ τε τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου καὶ τοῦ σερβικοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, καὶ ὁ ἐκλεγόμενος τοιοῦτω τρόπῳ ὑποψήφιος ἔχει συνιστᾶσθαι εἰς ἐπικύρωσιν τῶ κατὰ καιροῦς οἰκουμενικῶ πατριάρχῃ, ὅς δὴ, συνευδοκῶν εἰς τὴν πράξιν, ὀφείλει διευθύνειν ἀπαρεμποδίστως μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν καὶ τὴν κανονικὴν ἐκδοσιν ἵνα ἐκτελῆται ἡ χειροτονία καὶ ἀρχιερατικὴ ἀποκατάστασις τοῦ ἐκλεγχομένου, ὡς εἴρηται, προσώπου. Συμβάν δὲ μὴ ἔχειν ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ὑποκείμενον ἄξιον τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιώματος, τότε ὁ ἐκλαμπρότατος αὐθέντης πάσης Σερβίας μετὰ παντὸς τοῦ σερβικοῦ ἔθνους ἔχουσι ζητεῖν παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐκ τοῦ γραικικοῦ ἱερατείου ὑποκείμενον σεμνοπρεπὲς καὶ ἄξιον πρὸς τὴν ἀρχιερατικὴν ἐκείνην ἀποκατάστασιν. Ὁ δὲ κατὰ καιροῦς ἀρχιερεὺς Μπελιγραδίου, ὅστις καὶ μητροπολίτης ἔσται πάσης Σερβίας, γνωριζόμενος οὕτω καὶ φημιζόμενος, ἀπαιτεῖται διὰ παντὸς ὑπάρχειν αὐτόχθων καὶ κατάγεσθαι ἐκ τοῦ σερβικοῦ γένους.

»Β'. Μετὰ τὴν ἔνωσιν καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν τῇ Σερβίᾳ, ἐπειδὴ σχηματισθῆσονται, ὡς εἰκόσ, καὶ ἀποδειχθῆσονται καὶ ἄλλαι ἔτι ἐπαρχίαι μία ἢ δύο, χρειᾶς τότε γενομένης προσαυξηθῆναι καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχιερέων, ὁ τῆνικαῦτα τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διέπων, ἀποδεξάμενος τὴν πράξιν τῆς ἐκλογῆς ταύτης τῆς ἐκ νέου ἀρχιερατικῆς ἀποκαταστάσεως, ἔχη ἀποκαταστήσῃ ἐκ νέου ἀρχιερεῖς, ἐκλεγθησομένους ὡσαύτως παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου καὶ τοῦ σερβικοῦ γένους κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Α' κεφαλαίου.

»Γ'. Ἐν ἐκάστη κανονικῇ ἐκλογῇ ἀποκαταστάσεως ἐνὸς μητροπολίτου τῆς Σερβίας, ὀριζόμεθα, ὅπως προσφέρωνται τῶ κατὰ καιροῦς οἰκουμενικῶ πατριάρχῃ ἐκατὸν πενήκοντα φλωρία βασιλικά, καὶ πάλιν ἐν ἐκάστη ἐκλογῇ ἀποκαταστάσεως ἐνὸς ἐπισκόπου Σερβίας, προσφέρωνται τῶ οἰκουμενικῶ πατριάρχῃ ἐκατὸν φλωρία βασιλικά. Ταῦτα δὲ ἐνοῶνται ἐκτὸς τῆς συνήθους χρονικῆς ποσότητος ἣν τὸ σερβικὸν ἔθνος ὀφείλει πληροῦν εἰς τὸ κοινὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, ἥδη μὲν διὰ τὰς δύο ἐπαρχίας Μπελιγραδίου καὶ Οὐζίτσας ἀνά τρεῖς χιλιάδας κατ' ἔτος, γενομένης δὲ τῆς ἐνώσεως καὶ ἄλ-

λων ζητουμένων τῇ σερβικῇ γῇ ἐπαρχιῶν, ὁρισθῆσεται καὶ ἀποφανθῆσεται γενικῶς ἡ ἐτήσιος αὐτῆ ποσότης δι' ὅλας τὰς σερβικὰς ἐπαρχίας.

»Δ'. . . Μὴ ἐκπίπτωσι δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος οἱ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σερβίας ἀρχιερεῖς, διὰ τῆς κανονικῆς θελήσεως τοῦ κατὰ καιροῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ διὰ τῆς συναινέσεως τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου καὶ τοῦ σερβικοῦ γένους, καὶ

»Ε'. Ὅριζόμεθα ὅπως, ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ μνημονεύηται ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις τὸ ὄνομα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Σερβίας»¹⁰⁰.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία ἦτο ἐντελῶς αὐτόνομος. Ἡ ὀργάνωσις τῆς αὐτονόμου Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου 1862 καὶ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1869. Τὸ πνεῦμα ὁμοῦ τοῦ περὶ Ἐκκλησίας νόμου ἦτο ὅλως ἀντίθετον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο ὁ μητροπολίτης Βελιγραδίου Μιχαὴλ τὸ 1864 εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Μιχαὴλ Γ' Obrenović διεμαρτυρήθη, διότι συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον τοῦ 1862 ἡ Σύνοδος ἦτο νεκρὸν σῶμα, ἡ ἐξουσία τοῦ μητροπολίτου κατηργεῖτο, ἐνῶ ἀντιθέτως τὰ πάντα διηρθύνοντο ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου (1878) ἡ ὑποταλὴ εἰς τὴν Τουρκίαν ἡγεμονία τῆς Σερβίας ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητον κράτος. Τὸ γεγονός τοῦτο συνέβαλεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὡς αὐτοκεφάλου καὶ εἰς τὴν πλήρη αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Πράγματι ἡ Κυβέρνησις τῆς ἀνεξαρτήτου Σερβίας καὶ ἡ Σερβικὴ Ἱεραρχία ἐζήτησαν ἐπισήμως τὴν παροχὴν ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Διεξελθουσῶν τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' μετὰ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐξέδωκε τὸν σχετικὸν Τόμον, τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1879, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία ἀνεκηρύσσεται αὐτοκέφαλος.

Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ Τόμου εἶναι τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει:

»Α'. Ἀπεφηνάμεθα ἵνα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας ἡ τέως διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτου Σερβίας ἔχουσα τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν καὶ ἀναφορὰν εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατον ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῶν ἀρτίως προσαρτηθεισῶν αὐτῇ ἐπαρχιῶν καὶ διαμερισμάτων, ἦτοι σύμπασα ἢ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολιτικῆς καὶ χωρογραφικῆς μεγαλυθείσης καὶ τέλεον ἀνεξαρτηθείσης ἡγεμονίας τῆς Σερβίας ἐμπεριλαμβανομένη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, κεφαλὴν ἔχουσα ὡς καὶ ἅπασα ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκ-

100. Ἀθανασίου Ἀγγελουπόλου, Σύντομος Ἱστορία . . . ἐνθ' ἀν. 26-29.

κλησία τὸν Θεάνθρωπον Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος, πρῶτον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι καὶ πρόεδρον αὐτῆς ἔχουσα καὶ ἐπιγιγνώσκουσα τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτην Σερβίας ἔχοντα περὶ ἑαυτὸν Σύνοδον κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας συγκροτουμένην ἐκ τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς περιφέρειας καὶ μετ' αὐτοῦ κυβερνώσαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἡγεμονίας ἐλευθέρως τε καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως καὶ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ὡς οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ διακελεύονται κανόνες».

»Γ'. . . Ὀφείλει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτης Σερβίας . . . μνημονεύειν τε ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, λαμβάνειν καὶ τὸ ἅγιον Μύρον παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μητρὸς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ὡς αὐτοδικαίως πρόεδρος τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου ἀναγορευόμενος ἐπιστέλλειν τὰ νενομισμένα ἐνθρονιστικὰ γράμματα πρὸς πάσας τὰς Ὀρθοδόξους πατριαρχικὰς καὶ λοιπὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας καὶ πρὸς αὐτὰς ταύτας διὰ γραμμάτων συνοδικῶν ἀναφέρεσθαι ἐν τοῖς συμπίπτουσι γενικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασι τῆς καθολικωτέρας ψήφου καὶ δοκιμασίας ἐπιδομένας, ὡς καὶ τὰνάπαλιν ἐκάστη τῶν εἰρημένων πατριαρχικῶν καὶ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ταῦτα ποιήσει κατὰ τὴν ἀρχῆθεν, ὡς ἔφημεν, ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, κανονικὴν τάξιν τε καὶ συνήθειαν . . . ».

»Δ'. . . Διὰ τοῦδε τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τὴν ἁγίαν ἐπὶ τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Σερβίας Ἐκκλησίαν ἐπιγιγνώσκομεν καὶ ἀνακηρύττομεν πνευματικὴν ἡμῶν ἀδελφὴν καὶ πάσαις ταῖς ἀνά τὴν οἰκουμένην Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις ἐπισυνιστῶμεν τοιαύτην ἀναγνωρίζεσθαι καὶ μνημονεύεσθαι τῷ ὀνόματι «ἡ ἁγία αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας» καὶ δὴ πάσας τὰς προνομίας καὶ πάντα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τὰ τῇ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ παρομαρτοῦντα παρέχομεν αὐτῇ. . . »¹⁰¹.

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Αὐτοκεφάλου τώρα Σερβικῆς Ἐκκλησίας τὸ 1882 ἐδημοσιεύθη νέος νόμος «Μεταβολαὶ καὶ συμπληρώσεις τοῦ περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν Νόμου τοῦ 1862». Τὸν νέον τοῦτον νόμον ἀπέριψεν ἡ Σερβικὴ Ἱεραρχία. Ἡ κυβέρνησις ἀντετάχθη καὶ ἐξώρισε τοὺς διαμαρτυρηθέντας ἀρχιερεῖς. Τοῦτο εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ προκληθῇ ἀνωμαλία εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν. Μόνον τὸ 1889, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως Milan, ὁ μητροπολίτης Μιχαὴλ καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἑδρας των. Ὁρίσθησαν ἐπιτροπαὶ πρὸς ἐξέτασιν καὶ τελικὴν ρύθμισιν τοῦ προβλή-

101. Αὐτόθι, 31-33.

ματος τῆς νομικῆς θέσεως τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Αἱ διαπραγματεύσεις κατέληξαν εἰς τὸν νόμον τοῦ 1890, τροποποιηθέντα διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1894. Κατὰ βάσιν ὁ νόμος τοῦ 1890 ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν νόμον τοῦ 1862 ἐθεμελιούτο ἐπὶ κανονικῶν βάσεων συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Αἱ βασικαὶ διατάξεις τοῦ «Περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας» νόμου τοῦ 1890 εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) Ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἐν Σερβίᾳ τυγχάνει ἡ Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων, χειραγωγουμένη εἰς τὰς πράξεις αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ τοῦ «Περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας» νόμου τοῦ 1890. Μέλη αὐτῆς εἶναι οἱ τέσσαρες ἐπίσκοποι τῶν ἐπαρχιῶν, πρόεδρος δὲ ὁ μητροπολίτης Βελιγραδίου.

2) Ἡ Σύνοδος συνέρχεται ἅπαζ τοῦ ἔτους τὴν ἀνοίξιν ἢ τὸ φθινόπωρον. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν, νικᾷ δὲ ἡ ψῆφος τοῦ προέδρου. Ἡ Σύνοδος ἐκλέγει τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς ἀρχιμανδρίτας, τοὺς πρωτοσυγγέλους, τοὺς ἡγουμένους καὶ πρωτοπρεσβυτέρους. Ὡς ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἡ Σύνοδος λύει τὰς ἐριδας μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων, μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ μητροπολίτου, δικάζει τὰ παραπτώματα τῶν ἐπισκόπων ἐναντίον τῶν ἐπισκοπικῶν αὐτῶν καθηκόντων καὶ λύει τὰ τοῦ γάμου ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα τὸν βασιλικὸν οἶκον.

3) Ὁ μητροπολίτης ἐκλέγεται ὑπὸ συνελύσεως ἀποτελουμένης ἐξ ὅλων τῶν ἐπισκόπων, τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ πρωτοπρεσβυτέρων, τοῦ προέδρου καὶ ἀντιπροέδρου τῆς βουλῆς καὶ τῶν προέδρων τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, τοῦ ἀνωτάτου ἐλεγκτικοῦ σώματος, τοῦ πρυτάνεως τοῦ πανεπιστημίου καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς Βελιγραδίου. Ὁ μητροπολίτης ἔχει τὴν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῆς ἐνότητος τῆς ἱεραρχίας, ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου.

4) Οἱ ἐπίσκοποι ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Συνόδου. Οὗτοι ὀφείλουσιν ὅπως ἐτησίως δίδουν λόγον εἰς τὴν Σύνοδον τῆς δράσεώς των. Ἀπολαύουσιν ὅλων τῶν δικαιωμάτων τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων.

5) Εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας ὑπάρχουν ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, εἰς τὰ ὅποια ἐξετάζονται τὰ περὶ διαζυγίου ζητήματα, περὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ὡς καὶ τὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν. Τὸ δικαστήριον ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ προέδρου καὶ δύο ἢ τεσσάρων μελῶν ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουν ἐπίτιμα μέλη τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ἐν ἐκ τῶν μοναχῶν καὶ δύο μέχρι πέντε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου, εἰς γραμματεὺς καὶ δύο γραφεῖς. Ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου διορίζονται ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, ὁ γραμματεὺς καὶ οἱ γραφεῖς ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἐπισκόπου.

6) Τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν δικαστήριον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ προέδρου ἐπισκόπου, ἀρχιμανδρίτου, τεσσάρων ἱερέων, τοῦ γραμματέως καὶ τοῦ γραφέως. Ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης ἐκλέγονται ἐτησίως ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν ἀρχιερέων, τὰ μέλη διορίζονται ἐπὶ τρία ἔτη διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ ἐγκρίσει τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου. Τὸ δικαστήριον συνέρχεται εἰς Βελιγράδιον δις τοῦ ἔτους.

7) Αἱ ἐπαρχίαι διαιροῦνται εἰς ἐνορίας, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἴστανται οἱ πρωτοπρεσβύτεροι, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν ἀρχιερέων. Οἱ πρωτοπρεσβύτεροι ἐπιθεωροῦν τὰς ἐκκλησίας τῆς περιφερείας των, διορίζουν προσωρινούς ἀντικαταστάτας τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀποθνησκόντων ἱερέων καὶ κατὰ ἐξαμηνίαν λογοδοτοῦν εἰς τὸν ἐπίσκοπον, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Συνόδου τῶν ἀρχιερέων.

8) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἡ ἐξάρτησις τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄμεσος, διότι ἅπασαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Σερβίας εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, αἱ δὲ αἰτιάσεις κατὰ τῶν καταχρήσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν παραπέμπονται εἰς τὸν αὐτὸν ὑπουργόν. Ἡ ἀλληλογραφία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ξένας ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς διεξάγεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τῶν ἀρχιερέων λαμβάνουν ἰσχὴν νόμου, ὅταν τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας ἐγκριθοῦν ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου¹⁰².

Ε' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1920-σήμερον)

ΤΟ ΣΕΡΒΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΕΝ Τῷ ΚΡΑΤΕΙ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Α. Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΡΒΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ βασιλείου Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων (1918), ἐδημιουργήθησαν αἱ προϋποθέσεις ἐνώσεως ἀπάντων τῶν ἐπὶ μέρος ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιαστικῶν τμημάτων τῶν Σέρβων ὀρθοδόξων. Τὰ ἀνεξάρτητα ταῦτα ἐκκλησιαστικὰ τμήματα ἐν τῷ χώρῳ τῆς Γιουγκοσλαβίας ἦσαν ἕξ:

- 1) Ἡ μητρόπολις Καρλοβικίου μετ' ἑπτὰ ἐπαρχίας, περιλαμβάνουσα πάντας τοὺς Σέρβους ὀρθοδόξους εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, Κροατίαν καὶ Σλαβονίαν. Ἡ μητρόπολις αὕτη ἀπετπάσθη τοῦ πατριαρχείου Πεκίου, ὅταν ἡ Αὐστρία κατέλαβεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὰς μνημονευθείσας περιοχὰς (1699 καὶ 1718).
- 2) Ἡ μητρόπολις Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας μετ' ἑτρεῖς ἐπαρχίας.

102. Ἐν Νέα Σιών 10, 1910, 627-630.

Αὕτη περιελάμβανε τὸ βασιλείον Μαυροβουνίου καὶ ἀνεξαρτητοποιήθη εὐ-
θὺς μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ πατριαρχείου Πεκίου (1766).

✓ 3) Ἡ μητρόπολις Δαλματίας καὶ Καττάρου με δύο ἐπαρχίας. Μετὰ τὴν
κατάργησιν τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς περιοχῆς
ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν Βενετῶν, αὕτη ἐτέθη ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἑλληνο-
ἐπισκόπου Φιλαδελφείας με ἔδραν τὴν Βενετίαν. Οἱ Γάλλοι, κατακτῆσαντες
τὴν Δαλματίαν, ἐπέτρεψαν τὴν ὑπαρξιν ἰδίου ἐπισκόπου (1810). Ἐπὶ τῆς
ἐποχῆς τῆς αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας (ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος) ὁ ἐπίσκοπος
οὗτος ἐτέθη ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν τῆς μητροπόλεως Καρλοβικίου,
ἀπὸ δὲ τοῦ 1873 ἀνεξαρτητοποιηθεῖσα ἡ μητρόπολις Δαλματίας ἠνώθη μετὰ
τῆς Ἐκκλησίας Βουκοβίνης εἰς μίαν μητρόπολιν με κανονικὴν ἐξάρτησιν ἐκ
τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας.

4) Ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Βελιγραδίου με ἑπτὰ ἐπαρχίας. Τὸ 1832 ἡ ἀρχιε-
πισκοπὴ αὕτη ἀνεκηρύχθη αὐτόνομος, τὸ δὲ 1879 αὐτοκέφαλος.

5) Ἡ μητρόπολις Βουσίας καὶ Ἐρζεγοβίνης με τέσσαρας ἐπαρχίας.
Αὕτη ἐξηρᾶτο κανονικῶς ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου με τὴν αὐστρια-
κὴν κατοχὴν τῶν περιοχῶν τούτων (1878). Ὅταν οἱ Σέρβοι ἐπίσκοποι ἀνέ-
λαβον τὰς ἐπαρχίας ταύτας, ἡ ἀνωτέρω μητρόπολις εἶχεν ἐσωτερικὴν αὐτο-
νομίαν, πλην ἀνωτάτης πνευματικῆς κεφαλῆ τυπικῶς παρέμεινεν ὁ Οἰκουμενικὸς
Πατριάρχης.

6) Αἱ ἑξ ἐπαρχίαι τῆς Νοτίας Σερβίας. Ἀπὸ τῆς καταργήσεως τοῦ πα-
τριαρχείου Πεκίου (1766) μέχρι τῆς πολιτικῆς ἀπελευθερώσεως τῶν περιο-
χῶν τούτων ἀπὸ τῶν Τούρκων (1912), αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἦσαν κανονικῶς
ἐξηρημέναι ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀπὸ τοῦ 1872 ἐν μέρει
ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Τὸ 1919 αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἐξηρτήθησαν ἐκ
τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Βελιγραδίου¹⁰³.

Τὴν 12ην Σεπτεμβρίου 1920, ἡμέραν τῆς ἐορτῆς πάντων τῶν Σέρβων
ἀγίων, ἐγένετο ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις τῆς ἐνώσεως πάντων τῶν ἐπὶ μέρους
ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιαστικῶν τμημάτων εἰς ἓν Σερβικὸν Ὁρθόδοξον Πα-
τριαρχεῖον. Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἀποκαλεῖται
«Αὐτοῦ Ἀγιότης» καὶ τιτλοφορεῖται «ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου, μητροπολίτης
Βελιγραδίου-Καρλοβικίου καὶ πατριάρχης τῶν Σέρβων». Προηγουμένως,
ἀντιπροσωπεῖα τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα
ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην α) ἀνασύστασιν τοῦ Σερβικοῦ
Πατριαρχείου καὶ β) κανονικὴν ἐξάρτησιν ἐξ αὐτοῦ πασῶν τῶν σερβικῶν πε-
ριοχῶν, αἱ ὁποῖαι μέχρι τοῦδε εὕρισκοντο ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν
τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Συμφωνία ἐπετεύχθη τὴν 18-3-1919 καὶ τὴν ἐπο-

103. Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, Σύντομος Ἱστορία . . . ἐνθ' ἀν. 34-35.

μένην 19-3-1919 ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιστοποιεῖτο ἡ ἔνωσις ἀπασῶν τῶν σερβικῶν ἐκκλησιαστικῶν περιοχῶν εἰς μίαν Ἐκκλησίαν μετὸν τίτλον «αὐτοκέφαλος ἡνωμένη ὀρθόδοξος σερβικὴ ἐκκλησία τοῦ βασιλείου Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων»¹⁰⁴.

Πρῶτος πατριάρχης τοῦ ἀνασυσταθέντος Σερβικοῦ πατριαρχείου ἐξελέγη ὁ μητροπολίτης Βελιγραδίου Δημήτριος τὴν 12-11-1920. Περὶ τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ πατριαρχείου Σερβίας ἐστάλησαν ἐνημερωτικὰ γράμματα πρὸς τοὺς ἀρχηγούς ἀπασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μελέτιος Δ' ἀπήντησεν, τὴν 24-2-1922, ἀναγνωρίσας ἀμφοτέρως τὰς πράξεις. Μετ' ὀλίγον πατριαρχικὴ ἀντιπροσωπεία με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Γερμανὸν Καραβαγγέλην μετέβη εἰς Βελιγράδιον καὶ ἐντὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ παρέδωκε τὸν Τόμον ἀνασυστάσεως τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου τὴν 24-4-1922. Ἀπήντησεν ὁ Ρῶσος πατριάρχης Τύχων, οἱ λοιποὶ ἀνατολικοὶ πατριάρχαι, ἐξ ὧν δὲ πρῶτος ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Γρηγόριος. Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου πατριάρχου ἐγένετο εἰς Πέκιον τὴν 28-8-1924¹⁰⁵.

Πατριάρχαι τ